سوال: 5

جواب:

تعارف

د خوشحال خان بابا شمیر د
پښتو د ټولو نه اوچت شاعرانو کښې
ګڼړي - چا چې پښتو له ډېره طرقي
وکړې ده - خوشحال خان په ۱۵۲۲ء کښې
پیدا شوی دے او د اده د پلار شهباز
خان نوم وو. خوشحال خان ډېر علم
د خپل ذاتي تجربې نه حاصل کړي دے.
خوشحال خان په قسمت کښې لوی شاعر او
ادیب جوړیدل لیکلي وو. خوشحال خان
د شاعرۍ ښکاره اړخونو کښې وطني
شاعري شامل ده - په کومه کښې چې
د خپل وطن د خلقو اصلاح کړې ده.
بل ښکاره اړخ یې رزمیه شاعري
ده چې په کم کښې د مغلو سره د جګړو
ذکر کړي دے. د دې نه علاوه د
خوشحال خان د شاعرۍ ښکاره اړخونو

ښې اخلاقي او عشقیه شاعري هم
ډېره نمایان ده -

خوشحال خان خټک د شاعري ښکاره اړخونه

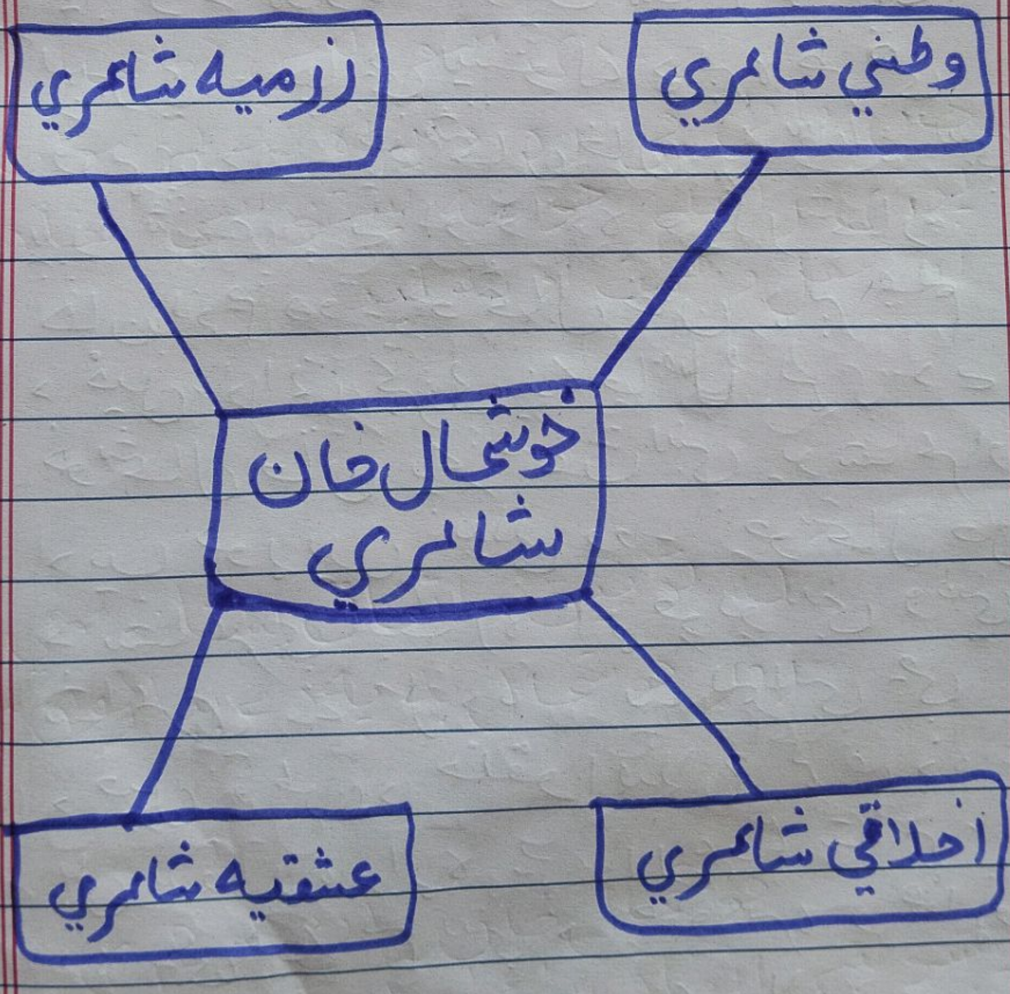

Date: / /20

۱- خوشحال خان وطني شاعري

خوشحال خان د وطنۍ شاعرۍ کښې د خپل پښتون قام د اصلاح کوشش کړی دے۔

شعر:

پښتانه په عقل پوهه که ناقص دي
کوته سپي د قصابانو د جوس دي
بادشاهي ئې د مغل په زور بائیله
د مغل په منصبونو په خوس دي

تشریح:

په دې شعر کښې خوشحال خان د خپل خاندان د خلقو طرف ته اشاره کړې ده۔ هغوی د مغلو منصبونو په لالچ کښې د خوشحال خان د سر دښمن شوي وو۔

شعر ۲

تیراه می او لیده راغلم تر سواته
پښتون می او لید د لوی لوی ذاته
عقل و همت می د یا او ~~نه~~ لید
په ببر ته راغلم ناست یم ملامته

تشریح:

په دی شعر کښی خوشحال خان وائی چی زه د تیراه نه تر سواته پوری راغلم هومره پښتنو کښی اتفاق او عقل و همت او نه لید.

شعر ۳

که توفیق د اتفاق پښتانه مومی
زوړ خوشحال به په دے بیا ځوان شی

تشریح:

خوشحال خان وائی که چیری پښتنو کښی اتفاق راغلو نو زه به بیا یو ځل بیرته ځوان شم.

خوشحال خان رزمیه شاعري

خوشحال خان په خپل رزمیه شاعري کښې د مغلو سره د مبارزې ذکر کړی دی

شعر ۱

دا افغان په ننګ مې وتړله توره
ننګیالی د زمانې خوشحال خټک یم

تشریح:

د شعر کښې خوشحال خان وائي چې ما د مغلو په خلاف توره راواخسته او زه خوشحال خټک یو غیرت مند ځوان یم

شعر ۲

پس له مرګه دې د عزم
د خوشحال د خاطر جزم
یا بنولې مخ ملې نه

Date: / /20

په مغلو سره جرم

تشریح:

دے شعر کښې خوشحال خان خټک وائي چې یا خو به زه د الله تعالی عبادت کوم او یا به مغلو سره جنګ کوم.

شعر

مغلوے قدره پښتون بے ننګه
لوبه نه ټوري توره له جنګه
تښتي په لاس نښي په نظام ور کښي
ناست په مسجد کښي محمود ترشنګه

تشریح:

دے شعر کښې خوشحال خان د مغلو د بے قدرۍ او د پښتون قام د بے همتۍ ذکر کوي. او وائي چې زه په مسجد کښې ناست یم.

خوشحال خان خټک اخلاقي شاعري:

په دې شاعرۍ کښې خوشحال خان د اخلاقو درس ورکړې دے.

شعر ۱

چې دروغ تر خولې او باسي بلکه خوله ده
چې رښتیا تر خولې او باسي خوله صفه ده

تشریح:

په دې شعر کښې شاعر د رښتیا وېلو درس ورکوي چې دروغ ویل ډېر بد کار او رښتیا ویل ښه کار دي.

شعر ۲

بندوبست د ماښان دې په خبرو
یو تر سله اسرقه شه سل تر زره.

تشریح:

دے شعر کښې شاعر د مشورې درس ورکوي چې هر کار لپاره مشوره ښه ده۔

شعر:

له اسمان دے د زمري په خوله کښې پريوځه
د زمري په خوله کښې مه پريوځه همت

تشریح:

شاعر وائي کو حالات هر سوم خراب شي او د زمري په خوله کښې د ورلیږي خو د زمري په خوله کښې په همت نه پرېږده چې تا لا نقصان درکي۔

خوشحال خان عشقیه شاعري۔

دے شعر کښې شاعر د محبوب سره د مینې ذکر کوي۔

شعر:

چې بیولې مې خپل مئین تر اغوش دے
د جهان هوس مې واړه فراموش دے
د شرابو میناهې مګر په دا شوه
چې هر بنګلي په لبا تو مې فروش دے

تشریح:

دے شعر کښې وائي چې کله خپل محبوب زه ځان ته نږدې کړم نو مانه د دنیا ټول هوس هېر شي ـ او وائي چې د محبوب د شونډو چې شراب مناهې شرېږي دے۔

شعر:

د سمر باد اګزر په چمن بیا کړا
په چمن کښې زلف رنګ ګلونه دا کړه
خوله مې د هغه شوه په کهو ویه شکرو
چې سمر نې سته د لوب ثنا کړه

تشریح:

دے شعر کښې وائي چې اے
د سمر باد ا ته په چمن کښې ګلونه کولو

کړا - او ځکه یې مه ځپل محبوب په
ښانو ځپل ښ ښبنتل ګو زما خوله
د سګړو نه ډکه شوه ،

خلاصه کلام :

خوشحال خان شاعري
یو خوندوره ښاعري ده - او خوشحال
خان شاعري کښې د هغه وطني ،
رزمیه ، اخلاقي او عشقیه شاعري
د ټولو نه ډېره نمایان شاعري
ده -

سوال: ۲

جواب

تعارف:

رحمان بابا ذکر د پښتو هاغه شاعرانو کښې کېږي چې چې پښتو له ډېر قرقي ورکړي ده. او پښتو کښې ډېر مشهور دے. د رحمان بابا شاعرۍ ښکاره اړخونو کښې د هغه د تصوف شاعرۍ شامل ده. د تصوف په شاعرۍ کښې هغه د الله تعالی سره د مینې ذکر کړی دے. د دے نه علاوه د رحمان بابا شاعرۍ ښکاره اړخونو کښې عشقیه شاعري او اخلاقي شاعري هم ده. هغه اخلاقي شاعرۍ کښې د اخلاقو درس ورکړی دے او عشقیه شاعري د عشقي حقیقي سره ده.

د رحمان بابا د شاعرۍ
ښکاره اړخونه

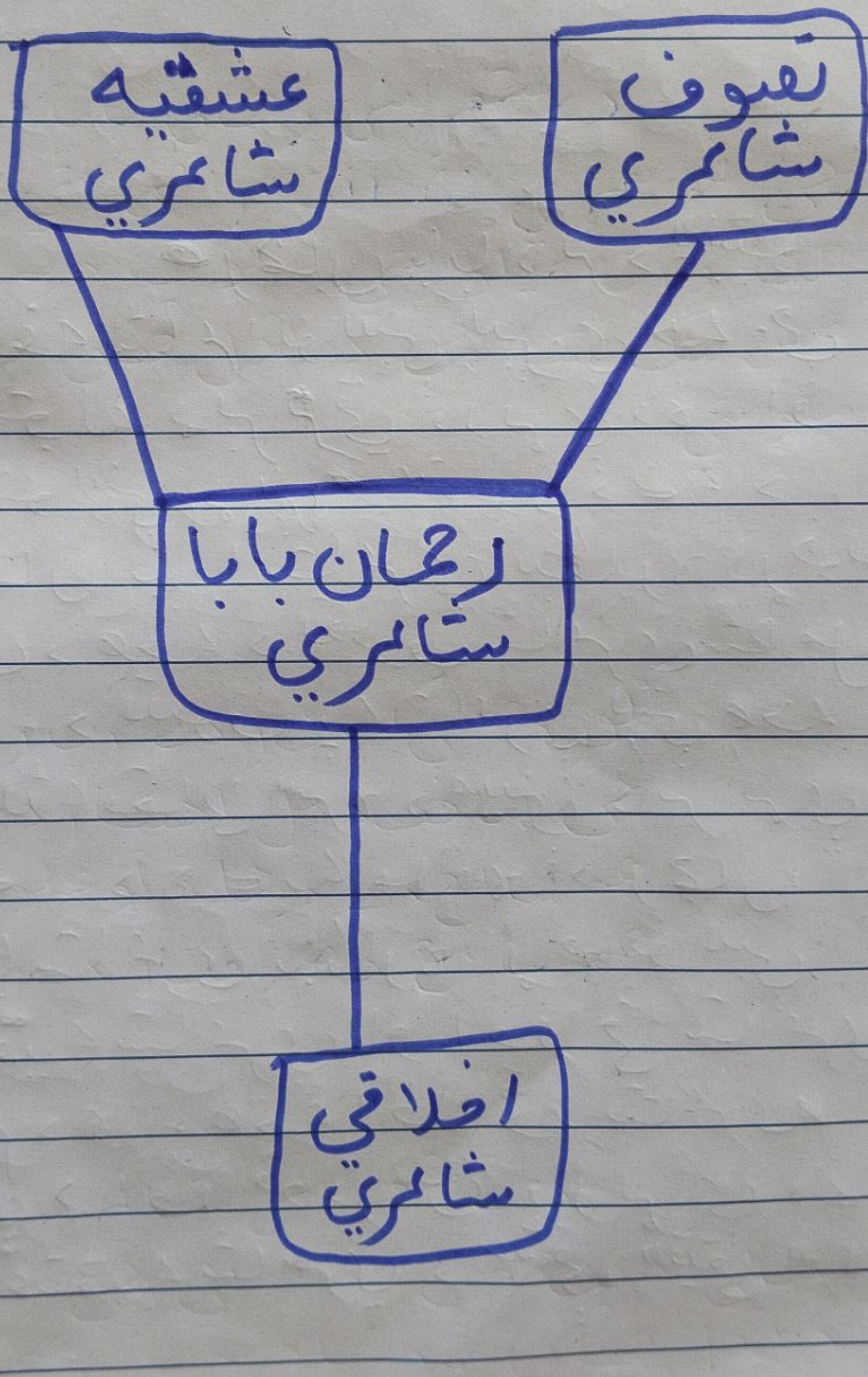

۱۔ رحمان بابا د تصوف شاعري.

دے شاعرۍ کښې رحمان بابا د الله تعالیٰ سره د مینې اظهار کړی دے او د الله تعالیٰ او محمد صلی الله علیه واله وسلم تعریف هم کړی دے۔

شعر ۱

نور هاله د محمد په جهان کښې
چې بوي لې نه وو د ادم د حوا

تشریح:

دے شعر کښې شاعر وائي چې محمد صلی الله علیه وآله وسلم په جهان کښې هاغه وخت هم موجود وو۔ چې کله وخت حضرت ادم و د حوا پته هم نه لږ پیدا۔

شعر ۲

عجب نه ده چې د درس جهان زمانې
چې د درس جهان بادشاه مې د موږ لي

تشریح:

دے شعر کښې رحمان بابا وائي چې کم سړي چه الله راضي شي او الله ورته میلو شي - نو په دے کښې هس شک لګشته چې د ټول جهان ورته ملو شي

شعر:

ګوره هسې ګردګار دے رب زما
چې صاحب د کل اختیار دے رب زما
هم صانع دے د جمله او مخلوقاتو
هم سامع د هر ګفتار دے رب زما

تشریح:

دے شعر کښې شاعر د الله تعالی تعریف کوي او وائي چې زما رب د ټول جهان بادشاه دے۔ هم صفه

دا هر څه پیرا کېږي دي او هم هغه
زما لپاره دعاګانې او خبرې او فریاد
اوري.

شعر:

رحمان باندې منت د پاک مولا دے
چې د هسې معرفت یې پې فېرزو کړو

تشریح:

دے شعر کښې شاعر د الله تعالیٰ د کرم ذکر کوي چې په ما باندې د الله تعالیٰ ډېر احسان دے چې خپل معرفت علم ئې راکړو.

رحمان بابا عشقیه شاعري:

رحمان بابا عشقیه شاعري د عشقې حقیقي سره تعلق ساتي.

شعر ۱

په هجران کښې خیال د یار سره مل دے
په زندان کښې د یوسف سره اسیریم

تشریح:

دے شعر کښې شاعر یو تاریخي
واقعې ته اشاره کړې ده۔ وائي چې
څنګه یوسف بادشاه په جیل کښې
بند کړې وو۔ او د خپل پلار خیال
به ورته راتلو۔ هم دغه شان
ما سره هم په هجران په تنهائي کښې
د محبوب (الله تعالیٰ) خیال راسره
دے۔

شعر ۲

له ئې مخ په زلفو پټ وي باڼې ئې لښته
تل په ګنج باندې پرته وي اژدها

تشریح:

دے شعر کښې شاعر د محبوب

د زلفو نسبت اژدها سره ورکړی دے،
وائي چې لکه زما د محبوب مخ په زلفو
بانړي پټ دي نو څه غم هم نشته
وائي چې په قرائي هم اژدها پرته
دي۔

شعر ۳

مشقت د نادانانو وړه پوچ دے
لکه ابرے بارانه تش غبار شي
یا تنور دے یا دکان د اهنګرو
چې په عشق کښې تصور کړم مثل قلوب

تشریح:

دے شعر کښې شاعر وائي چې
د محبوب په جدائي کښې زما زړه لکه
د تنور او د لوار دکان په شان شو۔
مطلب دا دے م چې محبوب په یاد
کښې زما زړه لکه د تنور یا د لوار
دکان کښې چې څنګه اور بلیږي وي
هم هاغه شان زما زړه کښې هم
اور بلیږي دے۔

HafizBookStall

Date: / /20

د رحمان بابا اخلاقي شاعري.

په دې شاعرۍ کښې شاعر د اخلاقو او ښه عادتونو درس ورکوي.

شعر ۱

د خليل تر کعبې د کعبه رنګولی
چې څوک اباد کړي ويران حرم د زړه

شرح:

شاعر وائي چې هاغه کعبه کعبه کومه چې حضرت ابراهيم جوړه کړې وه. د هغې نه د زړه کعبه ښه دا. چې څوک ئې اباد کړي يعنې خوشاله کړي.

شعر ۲

د غمي زهر ئې شهد شول په صبر
د خليل په صبر اتش لړې ګلستان شو

تشریح:

دې شعر کښې رحمان بابا
دلبر درس ورکوي او وايي چې
حضرت ابراهیم چې لبر اوکو نو هغه
چې کافرانو کم اور کښې اچولی او۔ نو
هغه اور نه ورته الله تعالی یو باغ
جوړ کړو۔

حاصل کلام:

رحمان بابا شاعري
ډېره په زړه پورې شاعري ده۔
او د ده د کلام ډېر ځله ار هغو کښې
د تصوف، عشقیه او اخلاقي شاعري
شامله ده۔ او د دوي شاعري
په پښتون قام کښې ډېره مشهوره ده۔

HafizBookStall

سوال: 7-

جواب:

تعارف:

اولسي ادب د پښتو ژبې یو لوی برخه ده. اولسي ادب کښې نثر هم راځي او شاعري هم. قیصه، متل، لطیفه د اولسي ادب په نثر کښې شمېرلی کېږي. او لوبه، ټپه، چاربیته، سندره، نیمکۍ، بدله د پښتو اولس په شاعري برخه کښې شمېرلی کېږي.

اولسي ادب تعریف:

اولسي ادب هغه د پښتو ادب دے چې کوم د یو نسل نه بل نسل ته منتقل کېږي. کوم چې

په لیکلي حالت کښې نه وي موجود.
او د کوم چې لیکوال نه وي معلوم.
داسې پښتو ادب ته اولسي ادب ویلې کېږي.

د پښتو اولسي ادب اصناف:

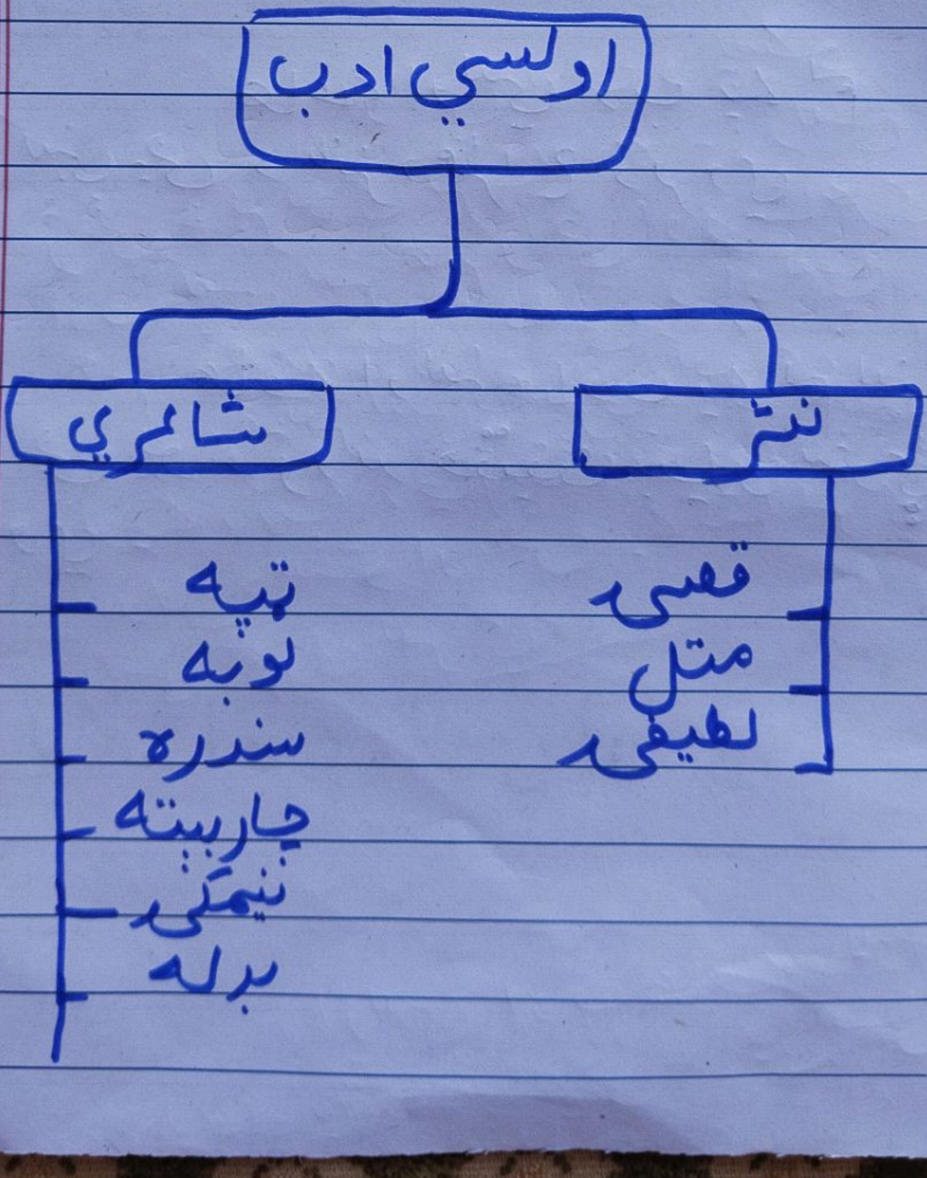

اولسي ادب په نثر کښې:

۱- قصه:
د واقعاتو تسلسل ته چې کوم یو تاسره ورکوي او لکه د ځنځیر په شان ترلي واقعات وي ویلې.

۲- لطیفه:
هاغه اولسي ادب په کوم کښې چې د طنز و مزاح ذکر وي.

۳- متل:
هاغه اولسي ادب په کوم کښې چې یو د ژوند حقیقت بیان شوي وي.

په شاعرۍ کښې اولسي ادب:

۱- ټپه:

وجه تسمیه:

۱- زما غلی عبدالحلیم ابن وائي چې ټپه
لنډی اواز ټپ شي ځکه ورته ټپه وائي.

۲- قلندر مومند وائي چې د ټله د موځې
پښتانه په ځبر وینی استعمالوي ځکه
ورته ټپه وائي چې د ټاپې ته اړتیا
دے۔

۳- څه خلق وائي چې ټپه څوک زړونو
د یارانو د ټپارو او د لاسي ګار ګوي
ځکه ورته ټپه ویلی کیږي۔

ټپه ۱

زما یا به ورته لوګي له
زما ما ته په جانان بدراغلي دیدنه

تشریح:

دے ټپې مطلب دے چې
وي زما یا به د محبوب د او سوزوي
ځکه چې زړه مه ملګ محبوب ته ګورم
نو څنګه بیمار شي۔

ټپه د

غم کوو غمه شرمېږې
په مه په شه راتلې ځوړه ځوړه غمونه

2- لوبه:

لوبه هغه صنف دی کوم
چې ښځو په اواز لګنې وېلې
کېږي او د اکثر ټنګ ټکور سره هم په
څجره لګنې وېلې کېږي.

لوبه دا

سته د فاني په ګلي راځي څم ميدان ملکه
شي به خراب ملکه
سته د خاني کور برباد وينم
د غريبانو کور اباد وينم
د څم خيستي واړه په فرياد وينم
ستا ملا خيال دی وي چې به راشي انقلاب ملکه
شي به خراب ملکه

۳- سندره:

سندره د لوبو یو ډول قسم دے د هم ساز سره په حجرو کښې ویلې کیږي۔

سندره دا

زما صنم کړې ښنګار د ښایسته دے
زړګی مې بے قرار دے اوس نو څواړي دیوانه
زما صنم ښنګار د ښایسته کړې دے
د حسن څرګ په ټول جهان کښې دپاره دے
بیا ئې په نظاره کښې د سرو یا قوتو هار دے
زړګی مې بے قرار دے اوس نو څواړي دیوانه

۴- چاربیته:

چاربیته کښې د څلورو مصرعو اوږدوالي یو بل سره برابر وي او د یو روانه اواز سره ویلې کیږي۔

ساخت

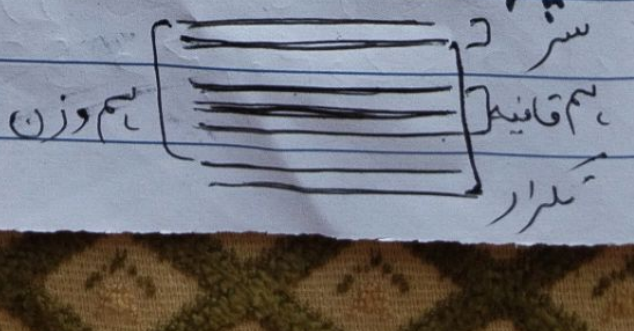

چاربیته

ربابه راته او به غم چرته دے
زما د ستر گو تور د زړه مرهم چرته دے
مور ه او شوه چې زه د میني یار نه ووتم
د ښکل قومن زړګي قرار نه و نسم
بے مثل چا دو گر زما د غم چرته دے
زما د ستر گو تور د زړه مرهم چرته دے

برله:

برلي ته برله ځکه وائي چې د دے مصرعو قافیې یو بل نه جدا وي ، او حقیقت کښې د مثنوي برله وي .

بدله وا :

یو قصه د رته کوم ونځل به رنګ
چې دلري ستي د څوک زړګي نه ژنګ
د اکثر زمانه کښي زما نه له
یو عاشق و خبر دم دے د احواله

5- **نیمګړې:**

نیمګړې ته نیمګړې ځکه
وائي چې د دې بوږمبي مصرعه نیمګړې
وي.

نیمګړې دا

زه چې په چغو چغو ژاړم
ولې خانه ولې؟
زما د مینې په لوړ اوور اولګیږد نه
ولې خانه ولې؟

خلاصه کلام:

او لنډې ادب د پښتو
د ژبې یو بېبر په زړه پورې برخه
ده۔ هم چې په نثر لنډې د قیصې او
لطیفې په شکل موجود دي۔ او په شاعرۍ
لنډې په ټپه چاربیته او لوبې په
شکل لنډې موجود دي۔

سوال: ۲۶

جواب:

تعارف:

د پښتون قوم په باره
کښې څو قسمه نظريې موجود دي.
دومره يو نسل باره کښې هم نشته.
د دے وجه نه چې پښتون قوم
خپل تاريخ په خپل لاس نه دے ليکلے
ځکه اوس د بل په لټولو کښې ځان
لګيا دي. پښتنو په باره کښې څو
نظريې موجود دي. په هغه کښې سامي،
آريايي، يوناني شامل دي. خو
د ډېر خلقو خيال دے چې پښتانه
په اصل کښې بنی اسرائيل دي.

پښتانه اصل کښې سامي
يا بنی اسرائيل قوم دے:

خوشحال بابا شعر نه وضاحت:

خوشحال خان بابا یو شعر لیکلی دی چې د کوم نه د ثابت کړی شي چه پښتانه بني اسرائیل دي - او هغه وخت کښې د ذکر هم نه دو چې پښتانه څوک دي.

په نسانست بلندي کي خمته دوبنه ده چې په اصل د یعقوب قوم وتبار دي.

سامي نظریې وضاحت د کومو مفکرونه هم کېږي.

د سامي نظریې حقیقت د کومو شمېرو د پښتو لیکوالو نه هم کېږي ~~محمد ... کتاب~~ په دے کښې د ملا

۱- نعمت الله هروي کتاب "تاریخ خان جهاني مخزن افغاني"

۲- افضل خان خټک کتاب "تاریخ مرصع"

۳- حافظ روهیله کتاب "لرغوني پښتانه"
۴- عطاء الله کتاب، "د پښتو تاریخ"

مستشرق ګواهي:

د یو مغربي مستشرق نه هم د ثابت کړی شي چې پښتانه سامي قوم دے۔ دے مستشرق نوم "سر ویلیم جونز" دے۔

سامي نظریه څه ته وايي:

سام د حضرت یعقوب ځوی وو۔ مطلب چې پښتانه حضرت سام اولاد دي۔

د بنی اسرائیل یو باچه وو د چغه نوم طالوت وو۔ د طالوت ځوی "افغانه" د بخت نصر د وجې افغانستان ته هجرت او کړو۔ الله د افغانه نسل

نه افغاني قوم شول.
البته د پښتو د مشر نوم "قیس"
وو- حضرت خالد بن ولید صاحب ته
اسلام دعوت ورکوو - او بیا قیس عبدالرشید
فتح مکه کښي هم حصه واخسته - د
قیس دري اولاد وو - نو پښتانه
د دوي (قیس) اولاد کښي راځي.

د تجربې حوالې سره پښتو او بني اسرائیل کښي مشابهت:

۱- د پښتو او د بني اسرائیلو مذهبي حلق لوټي اچاوي.

۲- د دواړو مذهبي خلق ږیرې پرېږدي.

۳- بني اسرائیل او پښتانه ماشومان په څوزني کښي تمري.

۴- بني اسرائیل او پښتانه جمعي شکله عبادت او الله ذکر کوي لو څواږي ور سره.

Date: / /20

حاصل کلام:

د پښتون قام په باره
کښې ډېر نظري موجود دي. خو د
ټولو نه په کښې سامي نظريه رښتيه
ده. او دا موږ ته ذهن شمير فلقو
نه معلومېږي.